

De afghanska tolkarna – Med särskilda risker följer särskilt ansvar

I kölvattnet av den svenska insatsen i Afghanistan har ett 20-tal människor som hjälpt Sverige lämnats vind för våg trots den uppenbara hotbilden mot dem. Det är hög tid för Sverige att ta sitt ansvar och erbjuda tolkarna skydd. Alla, inte minst vi militärtolkar, kan hjälpa till, skriver Tomas Meerits (TolkS GU 97/98).

Sverige engagerade sig militärt i Afghanistan 2002–2014. Under denna tid förlitade man sig på ett 40-tal lokalanställda tolkar för att kunna kommunicera med lokalbefolkningen. Tolkarna var de svenska soldaternas ögon och öron, kände människor på plats och förstod kulturen. Utan tolkarna skulle de svenska soldaterna inte ha kunnat göra sitt jobb.

När det 2012 stod klart att ISAF skulle avvecklas, skrev flera tolkar brev till den svenska diplomatiska beskickningen i Mazar-e-Sharif och bad om asyl i Sverige. Tolkarna fruktade repressalier från talibanerna efter att de svenska styrkorna lämnat landet.

Hotbilden för just tolkarna är mycket större än för annan lokalanställd personal, eftersom det regeringsfientliga motståndet fått ett ansikte på de individer som uppträtt tillsammans med svensk militär personal. Afghanistan är ett utpräglat klansamhälle där det är svårt att gömma sig. Alla vet vem som tillhör vilken familj. Familjebanden sträcker sig över hela landet och det är lätt för talibanerna att spåra upp tolkarna och döda dem, något som har hänt tolkar anställda av andra länder.

Sedan svensk trupp lämnat Afghanistan har de av Sverige anställda tolkarna upprepade gånger utsatts för hot, misshandel och mordförsök. De kan inte röra sig fritt i samhället; flera lever i de facto husarrest då de inte kan gå ut utan risk för hot och våld. Deras familjemedlemmar är också utsatta.

Vad hände då med tolkarnas vädjan om skydd? Tolkarna fick inget svar på sin ansökan. Frågan plockades dock upp av svenska medier. Dåvarande migrationsministern Tobias Billström uttalade sig och sa: ”Jag tycker att det skulle vara helt orimligt om en person som varit anställd av svenska staten fick en förmånligare behandling än en person som inte varit det”. Migrationsverket förklarade att asyl endast kunde sökas på plats i Sverige. Därmed låste sig frågan.

”Bara under 2015 tog Sverige emot fler än 40 000 asylsökande afghaner. Deras gemensamma nämnare är att de tagit sig till Sverige illegalt.”

Det blev uppenbart att det inte fanns någon infrastruktur eller regelverk som var applicerbart för tolkarnas situation. Förklaringen ligger förstås i att Sverige har begränsad erfarenhet av dylika militära insatser utomlands, som kräver stöd av lokalanställda tolkar, med påföljande skyddsbehov.

Ett antal skribenter uppmärksammande problemet i krönikor och debattartiklar. Försvarmakten och Migrationsverket fick regeringens

uppdag att hitta en lösning. I juli 2013 meddelades att Försvarmakten skulle inventera skyddsbehovet hos tolkarna och andra lokalanställda. Därefter skulle man låta dem som hade ett skyddsbehov flyttas till ett annat land och registreras som flyktingar hos UNHCR. Sverige skulle sedan kunna ta emot dem som kvotflyktingar.

Under denna ordning kom 21 tolkar och två vakter samt deras familjer till Sverige; sammanlagt 68 personer. Kvar i Afghanistan fanns 22 tolkar. De visste inte varför de exkluderats och fick inte svar på sina frågor från de svenska myndigheterna.

Två advokater engagerade sig pro bono för att få tolkarnas fråga prövad i Migrationsdomstolen. De hävdade att Europakonventionen stadgade att Sverige hade ett särskilt ansvar för den personal som arbetat för svenska staten. I oktober 2014 dömde domstolen till tolkarnas fördel. Migrationsverket är skyldigt att pröva tolkarnas skyddsskäl enligt Europakonventionen. Migrationsverket vill dock inte agera och hänvisar till att asyl bara kan sökas på plats i Sverige. Myndigheterna har inte velat lämna ut information om hur urvalet av tolkar gjorts utan hänvisat till sekretess. Advokaterna menar att grundläggande principer för rätts-säkerhet därmed sätts ur spel. I april 2015 lämnade därför advokaterna in en JO-anmälan, som fortfarande är under prövning.

Hösten 2015 hade fortfarande ing-

Tolkning pågår.

enting hänt på grund av myndigheternas undfallenhet. Då startade Sveriges Veteranförbund Fredsbaskarna en kampanj för att samla in pengar som ska finansiera ytterligare juridisk hjälp för tolkarna. Målet är att erbjuda alla kvarvarande tolkar som vill och som kan visa att de har arbetat för Försvarsmakten en rättvis juridisk prövning av sina asylskäl.

Strax därefter tog jag och ett par andra initiativ till ett parallellt spår.

Bara under 2015 tog Sverige emot fler än 40 000 asylsökande afghaner. Deras gemensamma nämnare är att de tagit sig till Sverige illegalt. Att man samtidigt underlåter att ta emot ett 20-tal av deras landsmän vars liv är i fara som en direkt följd att de hjälpt Sverige är samtidigt ironiskt och skamligt.

En annan dimension är att många av de afghaner som sökt sig till Sverige tillhör den i Afghanistan utsatta

minoriteten hazarer, vars modersmål liksom dari är en dialekt av persiska. Det har således uppstått ett stort behov av tolkar i dari som kan hjälpa de nyanlända i kontakter med Migrationsverk, vård och skola, polis och rättsväsende samt under deras vistelse på asylboenden.

Således finns i det svenska samhället en stor uppdämd efterfrågan på just sådana tjänster som tolkarna kan erbjuda. Det parallella spåret är att få hit tolkarna som arbetskraftsinvandrare, vilket både skulle hjälpa dem till Sverige samt hjälpa Sverige att ta hand om asylsökande.

Jag har ingen direkt koppling varken till Afghanistan eller tolkarna. Jag har aldrig varit i Afghanistan. Efter TolKS och ett år som vaktman i Moskva har jag fört en civil tillvaro och överlåtit till andra att skydda svenska intressen hemma och utomlands.

Det som har fått mig att ändå engagera mig i denna fråga är:

- Jag är svensk. Sverige har ett tydligt moraliskt ansvar att skydda de som har hjälpt Sverige och är i fara som direkt följd av detta.

- Jag vill att Sverige ska kunna utföra insatser effektivt ute i världen samt ha ett gott rykte. Då måste man fullfölja sina åtaganden och ta hand om de som hjälper oss.

Att ta tolkarna till Sverige är rätt sak att göra. Att hjälpa ett 20-tal människor är en lätt sak att göra, bara man bestämmer sig. Det vore också bra för Sverige att göra det.

Du kan hjälpa till på flera sätt:

- Stöd kampanjen och ge ett bidrag till rättshjälp för tolkarna på tolkarna.se

- Kontakta mig (0733 451 461 eller tomas@meerits.se) för att se vad just du kan bidra med avseende det parallella spåret för arbetstillstånd. ●